

Ключевые слова: преподавание фонетики, артикуляция, артикуляционные упражнения, фонематическая правильность речи, фонетический навык, акцентирование, интонация, синтагматическое ударение, логическое ударение.

SUMMARY

N. Kryukowa. The Peculiarities of teaching phonetics in the course of German language study.

In the article the characteristic features of teaching phonetics are analysed during German language teaching. The special attention is given to deepening of practical orientation during phonetics lessons in Sevastopol municipal humanitarian university. The article presents the number of articulation exercises applied at the lessons, and also the considerable role of self-educational and individual work of students is underlined within the framework of introduction of principles of the Bologna system in teaching.

Key words: teaching of phonetics, articulation, articulation exercises, phonemic correctness of speech, phonetic skill, accenting, intonation, syntagmatic accent, logical accent.

УДК 371.134(025)

Н. В. Мараховська

Маріупольський державний
гуманітарний університет

СТВОРЕННЯ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПОРТФОЛІО ЯК СПОСОБУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розкрито сутність поняття «акмеологічний портфоліо майбутнього вчителя іноземної мови», розглянуто особливості його створення та застосування в педагогічному процесі ВНЗ як способу формування професійної ідентичності майбутніх вчителів іноземної мови, надано методичні рекомендації щодо його структури та змісту.

Ключові слова: акмеологічний портфоліо, професійна ідентичність, майбутні вчителі іноземної мови.

Постановка проблеми. Глобальні перетворення в світі, входження України до єдиного Європейського освітнього простору передбачають суттєве реформування системи професійної підготовки педагогічних кадрів. Майже кожен науковець у галузі педагогіки в своїх дослідженнях торкається проблеми професійно важливих якостей педагога, міркує з приводу зростання престижу вчительської професії. Безперечно, позитивні зміни в освітньому процесі залежать від активності вчителя, його здатності досягати найвищих результатів у роботі, реалізувати власний потенціал. Тому проблема формування професійної ідентичності майбутніх вчителів не викликає сумнівів щодо її актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання професійної ідентичності досліджувалися багатьма вченими, а саме О. Коропецькою, А. Лук'янчуком, Ю. Поваренковим, Л. Шнейдер [1 – 3; 5] та іншими. Як

свідчить аналіз наукової літератури, професійна ідентичність розглядається як основна мета і результат професійної підготовки майбутнього фахівця, є однією з важливих умов професійного розвитку особистості, її самопізнання та самовдосконалення у професійній діяльності, професійної реалізації, творчої спрямованості й продуктивності. Проте сьогодні, на жаль, ще бракує вивчення питань формування професійної ідентичності у фахівців конкретних галузей, зокрема майбутніх вчителів іноземної мови. Крім того, ще недостатньо досліджено способи формування професійної ідентичності, які б можна було впровадити в педагогічний процес ВНЗ.

Мета статті – вивчення особливостей створення акмеологічного портфоліо як способу формування професійної ідентичності майбутніх вчителів іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає Т. Румянцева, портфоліо – це особливий шлях збору, зберігання та обробки інформації для систематизації діяльності [4, 320]. Іноземні дослідники Н. Ліонс, Ф. Муес, Х. Б. Родрігес-Фаррар та М. Д. Сорчінееллі [6 – 8] розглядають портфоліо вчителя як спосіб фіксації, накопичення матеріалів, що демонструють рівень професіоналізму вчителя і вміння вирішувати завдання професійної діяльності. На думку вчених, портфоліо вчителя показує рівень підготовленості й рівень активності педагога в навчальних та позанавчальних видах діяльності.

Вважаємо доцільним розглянути особливості акмеологічного портфоліо, оскільки, як відомо, мета педагогічної акмеології полягає в удосконаленні особистості вчителя, досягненні ним вершини духовного, морального та професійного розвитку. Розуміємо поняття «акмеологічний портфоліо майбутнього вчителя іноземної мови» як комплексний документ, який дозволяє проаналізувати, узагальнити й систематизувати результати власної навчальної та педагогічної діяльності, об'єктивно оцінити власні можливості та спланувати дії з подолання труднощів і досягнення найвищих результатів. На наш погляд, необхідно впроваджувати у педагогічний процес ВНЗ створення акмеологічного портфоліо як способу формування професійної ідентичності майбутніх вчителів іноземної мови.

Аналіз наукової літератури свідчить, що немає єдиної загальноприйнятої моделі портфоліо вчителя, оскільки він є індивідуальним. Проте є загальні компоненти портфоліо, а саме:

1. Інформація «від себе» – формулювання вчителем освітніх цілей і завдань, опис методик, які він використовує, самоаналіз власної педагогічної діяльності, труднощів та досягнень тощо.

2. Інформація «від інших» – відгуки колег, учнів щодо педагогічної діяльності вчителя, його стилю роботи тощо.

3. Демонстрація продуктів педагогічної діяльності – приклади навчальних заходів, досягнень учнів, результатів їх наукової роботи.

У процесі педагогічного експерименту на базі Маріупольського державного гуманітарного університету було перевірено ефективність способу формування професійної ідентичності майбутніх вчителів іноземної мови – створення акмеологічного портфоліо. Ми ґрунтувалися на структурі Європейського мовного портфоліо, який складається з таких розділів, як паспорт, біографія та дос'є. В акмеологічному портфоліо розділи мали такі особливості:

1) у *паспорті* кожний студент фіксував загальні відомості про себе;

2) *біографія* слугувала для викладача дієвим інструментом, оскільки дозволяла визначити спрямованість студента на майбутню професію, його мотиви, ціннісні орієнтації тощо. Як відомо, тести не можуть надати об'єктивної інформації, тому саме біографія дозволяла визначити умови сімейного виховання, прагнення випробувача досягти успіху в майбутній професії, стати лідером у ній. При написанні біографії використовувався метод нарративізації, тобто студентам пропонувалося описати свій життєвий досвід у вигляді художнього тексту:

ü Write your biography in the third person on behalf of your relatives or friends. Let it be a fairy-tale or a fantasy (events are imaginary and protagonist's character is yours).

ü Describe yourself. It can be a psychological self-portrait («The Real Me», «The Actual Self and the Ideal Self»), a short story (bright episodes of life), an essay (reasoning), an epistle, a horoscope, an announcement, a diary.

Студентам пропонувалося намалювати графік свого життєвого шляху, визначити невдачі та успіхи, поміркувати над їх причинами. Цікавою була методика «Атом», яка теж використовувалася в цьому розділі. Студент малював себе як ядро атома, навколо якого зазначалося найважливіше в його житті: події, люди тощо. Завдяки цій методиці, викладач міг спрогнозувати дотримання студентом стійкої акмеологічної позиції.

3) *досьє*, як акмеограма, відбивало професійне самовизначення студента, особливості планування ним власного професійного розвитку, містило приклади досягнень майбутнього вчителя іноземної мови, які збиралися під час проведення ним мікроуроків на семінарських заняттях з методики викладання іноземної мови та проходження педагогічної практики. Досьє містило такі розділи:

Розділ 1 «What Have I Done? (Що я зробив?)» був своєрідним резюме майбутнього вчителя іноземної мови, носило описовий характер, ілюструвало професійний досвід та містило перелік професійних досягнень з позначенням дат у разі необхідності.

Розділ 2 «Self-evaluation/Critical Review (Самооцінка та критичний огляд власної діяльності)» відповідно містив якісну та кількісну оцінку педагогічної діяльності, а також відомості про ситуації, події, професійні ролі, компетенції, надання конкретних прикладів набутого досвіду, можливо іноді й невдалого, тобто все, що впливає на досягнення та зростання вчителя, його внесок у власну професійну діяльність. У цьому розділі майбутні вчителі іноземної мови розміщували інформацію «від інших», тобто оцінювання їх діяльності однокурсниками, викладачами, керівниками педагогічної практики, вчителями загальноосвітніх шкіл тощо.

Особливістю роботи при створенні акмеологічного портфоліо було об'єднання студентів у групи взаємопідтримки («Support partners»), які передбачали надання один одному допомоги у педагогічній діяльності. Окремі члени груп виконували ролі «співчутливих друзів», «критиків» та «експертів», а їх відгуки, поради інші студенти вкладали в свої портфоліо.

Так, «співчутливі друзі» робили акцент на моральній підтримці одногрупників, надаючи поради, висловлюючи власну точку зору, пропозиції, наставляння, як діяти в тій чи іншій педагогічній ситуації.

Роль критиків потребувала довіри та взаєморозуміння між членами студентської групи, оскільки передбачала від критиків неупереджений аналіз прогалин і помилок товаришів. «Критики» рецензували педагогічну діяльність членів своєї групи, значущість одержаних результатів.

«Експерти» шляхом кваліфікованих відповідей на запитання підказували іншим рішення певної проблеми. Також вони на основі власних знань здійснювали експертне оцінювання – об'єктивний аналіз дій членів групи і результатів цих дій.

Розділ 3 «Decision-making (Прийняття рішень)» передбачав планування студентом подальшого особисто-професійного розвитку, акмеологічного зростання в майбутній педагогічній діяльності на основі набутого досвіду, викладеного в попередніх розділах.

Враховуючи те, що для студентів створення акмеологічного портфоліо було новим досвідом, викладач давав деякі вказівки щодо його змісту, оформлення тощо. Наведемо зразок досьє, розділи якого студенти мають заповнити:

My Dossier «Professional Self Affirmation: Personal Development Planning»

SECTION 1: WHAT HAVE I DONE?

ACHIEVEMENTS I HAVE... *Complete an achievement sheet individually, listing the things done to date as a teacher. Remember that even seemingly small achievements are important and relevant here.*

1. trained.....
2. taught.....
3. developed.....
4. counseled.....
5. networked.....
6. overseen.....
7. organized.....
8. implemented.....
9. consolidated.....
10. lectured.....

SECTION 2: SELF-EVALUATION/CRITICAL REVIEW OF KEY TEACHING MOMENTS

WELL I NEVER... *Complete an achievement sheet individually and then discuss it with your mates.*

1. I was surprised at
2. I was impressed by.....
3. I found it hard to believe that.....
4. I wish I could also have.....

INSECURITIES ABOUT... *Complete an achievement sheet individually, mark the problems that you have recently experienced or describe the one of your own. Then give the sheet to other participants to write a suggestion or solution to this*

problem on the paper. At the end, choose which piece of advice you like best.

- I repeated or reformulated my instruction immediately
- I felt stupid doing the mimes and gestures that teachers are meant to use.
- My students didn't want to do pair or group work.
- I had my favourite students, and the rest of the class knew it.
- I didn't feel my teaching was improving.
- Teaching was neither noble nor spiritual.
- Teaching just seemed like a lot of hard work.
- I felt unconfident about teaching a high level class for the first time.
- I felt uneasy about discussing my teaching problems in the staff room.
- Pupils did not try hard enough in class. They were either apathetic or lacked motivation.
- I didn't feel in control of my career.

SECTION 3: DECISION-MAKING

MY CAPABILITIES: I COULD... *Complete the sheet individually, according to what you feel capable of doing but haven't done yet.*

1. train.....
2. teach.....
3. develop.....
4. counsel.....
5. network.....
6. oversee.....
7. organise.....
8. implement.....
9. consolidate.....
10. lecture.....

The goal I have chosen is.....

Time scale for achieving this.....

WAYS I CAN MAKE MY LIFE EASIER AS A TEACHER. *Score these from 5 (very attractive option) to 1 (unattractive option).*

- Take a stress management course.
- Pilfer inconsequential school materials.
- Laminate my favourite activity cards and sheets to cut down on pre-

lesson cut-and-stick time.

- Be organized by putting running order of the contents/activities of the lesson on the board
- Respond to difficult questions by politely stalling until I find the answer.
- Regularly swap supplementary materials with other teachers of similar classes.
- Make a photo collage which reflects the way I want others to perceive me. Study it every day.
- Cut down my number of school classes and do more private work instead.
- Stimulate peer correction and explanation.

WAYS I CAN DEVELOP AS A TEACHER. *Score these from 5 (very attractive option) to 1 (unattractive option)*

- Carry out action research to find the causes of a common classroom problem.
- Teach a lesson using a new technique to two different classes and evaluate the responses
- Circulate a Questionnaire to investigate teachers' attitudes to some classroom problems.
 - Arrange a staff meeting to discuss the findings and propose solutions.
 - Arrange peer-observations with a teacher who you like and trust.
 - Regularly video or audio tape parts of your lessons.
 - Take a part-time or distance learning teaching qualification.
 - Arrange a weekly peer-lesson planning rota.
 - Encourage teachers to contribute to a weekly list of action points to be discussed at staff meetings.
- Arrange for pre- and post-lesson evaluative discussions with a senior teacher or teacher trainer.
- Watch and discuss a segment of a teaching video with your colleagues.
- Arrange a Materials Night for every teacher to bring an original classroom activity that they have made.
- Start a teachers' newsletter and circulate it to other schools in your area.

Додатками до акмеологічного портфоліо були репрезентативний та адміністративний портфоліо. Для репрезентативного майбутні вчителі іноземної мови відбирали найкращі творчі роботи (власні й учнів), наукові дослідження, винаходи тощо. Важливим було написання вдумливого коментарю (пояснення студента, чому він вважає за необхідне відібрати саме ці роботи) у вигляді вступу, окремого листа або короткого параграфа з висловлюванням своїх думок.

В адміністративному портфоліо студент «інформував» про власні досягнення під час проходження педагогічної практики, стажувань тощо. При складанні такого портфоліо майбутні вчителі іноземної мови застосовували методику «Yes, I was special» («Так, я був особливим»), яка сприяла значною мірою підвищенню мотивації досягнення. У цьому портфоліо містилася інформація про участь у різноманітних конкурсах, конференціях, семінарах, засіданнях науково-методичних товариств. Студенти збирали й вкладали в портфоліо почесні дипломи, грамоти за призові місця, інформацію про публікації в наукових збірниках, сертифікати і навіть фотографії.

Як свідчить дослідження, за допомогою адміністративного портфоліо студенти могли продемонструвати власні досягнення під час інтерв'ю при найманні на роботу, при вступі до іншого навчального закладу тощо.

Наприкінці навчального року майбутні вчителі іноземної мови виставляли акмеологічні портфоліо на презентацію в групі, на студентській конференції. Експертна комісія, яка складалася з викладачів та студентів, оцінювала портфоліо та відзначала найкращих у таких номінаціях:

- 1) «цілісний портфель», якому властиві логічність, змістовність та тематична завершеність представлених матеріалів;
- 2) «оригінальний портфель», який являє собою творчий продукт студента;
- 3) «естетичний портфель», якому властиві акуратність і естетичність оформлення.

Висновки. Створення акмеологічного портфоліо позитивно вплинуло на сформованість професійної ідентичності майбутніх вчителів іноземної мови, зокрема її мотиваційного компоненту, який відбиває прагнення досягти успіху в педагогічній діяльності. Також створення портфоліо сприяло сформованості в студентів самостійності, ініціативності, здатності до саморозвитку, самовдосконалення. Перспективами подальших пошуків

у даному напрямі може бути вивчення особливостей створення карт успіху, проведення акмеологічних тренінгів, майстерень як способів формування професійної ідентичності майбутніх учителів іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коропецька О. Проблема професійної ідентичності в контексті реформи освіти в Україні / О. Коропецька // Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. пр. – К. : Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 2007. – Т. IX, част. 3. – С. 152 – 158.
2. Лукіяничук А. Проблема ідентифікації у професійному становленні студентів вищого навчального закладу I-II рівнів акредитації педагогічного профілю / А. Лукіяничук // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. – К. : Міленіум, 2006. – Вип. 3. – С. 120 – 129.
3. Поваренков Ю. Психологическое содержание профессионального становления человека / Ю. Поваренков. – М. : Изд-во УРАО, 2002. – 160 с.
4. Румянцева Т. Мовний портфель як засіб оволодіння іноземними мовами / Т. Румянцева // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. – К. ; Запоріжжя : Запорізьк. обласн. ін-т післядипломної освіти, 2004. – Вип. 32. – С. 480 – 484.
5. Шнейдер Л. Личностная, гендерная и профессиональная идентичность: теория и методы диагностики / Л. Шнейдер. – М. : Московск. психолого-социальный ин-т, 2007. – 128 с.
6. Lyons N. With Portfolio in Hand: Validating the New Teacher Professionalism / N. Lyons. – New York : Teachers College Press, 1998. – 108 p.
7. Mues F. Preparing a Teaching Portfolio / F. Mues, M. D. Sorcinelli. – The Center for Teaching University of Massachusetts Amherst, 2000. – 96 p.
8. Rodriguez-Farrar H. B. The Teaching Portfolio: a Handbook for Faculty, Teaching Assistants and Teaching Fellows / H. B. Rodriguez-Farrar. – Brown University : Harriet Sheridan Center for Teaching and Learning, 2006. – 144 p.

РЕЗЮМЕ

Н. В. Мараховская. Создание акмеологического портфолио как способа формирования профессиональной идентичности будущих учителей иностранного языка.

В статье раскрыта сущность понятия «акмеологический портфолио будущего учителя иностранного языка», рассмотрены особенности его создания и использования в педагогическом процессе ВУЗа как способа формирования профессиональной идентичности будущих учителей иностранного языка, даны методические рекомендации относительно его структуры и содержания.

Ключевые слова: акмеологический портфолио, профессиональная идентичность, будущие учителя иностранного языка.

SUMMARY

N. Marakhovska. Compiling of acmeological portfolio as method of forming professional identity of prospective foreign language teachers.

In the present article the notion «acmeological portfolio of a prospective foreign language teacher» has been defined, peculiarities of its compiling and using in pedagogical process of H.E.E. as a method of forming professional identity of prospective foreign language teachers have been considered, methodological recommendations concerned with its structure and contents have been given.

Key words: acmeological portfolio, professional identity, prospective foreign language teachers.